

File ID   uvapub:98255
Filename   325486.PDF
Version   final

SOURCE (OR PART OF THE FOLLOWING SOURCE):

Type   report
Title   De status van de ondernemer van de toekomst
Author(s)   M. van Praag
Faculty   FEB: Amsterdam Business School Research Institute (ABS-RI), FEB:
                  Amsterdam School of Economics Research Institute (ASE-RI)
Year   2010

FULL BIBLIOGRAPHIC DETAILS:

<http://hdl.handle.net/11245/1.325486>

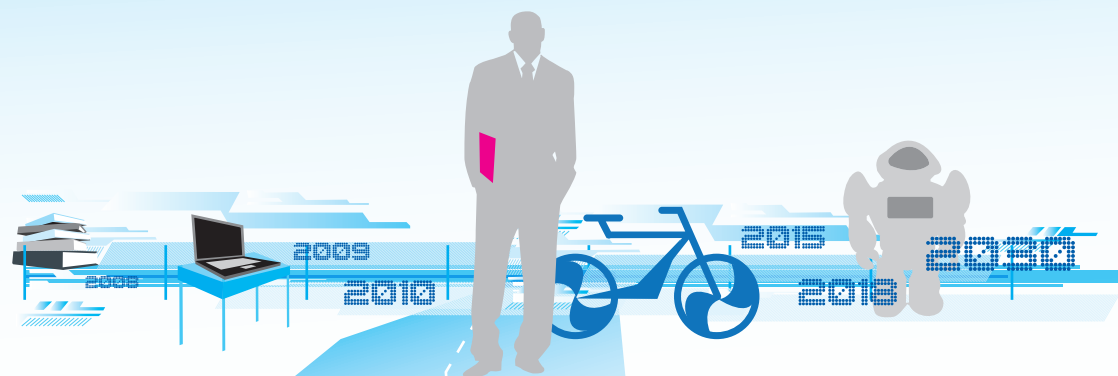

Copyright

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content licence (like Creative Commons).

ENTREPRENEURSHIP UPDATE

DE STATUS VAN DE ONDERNEMER VAN DE TOEKOMST

ACE Mirjam van Praag, auteur

ACE

Amsterdam Center for Entrepreneurship

MKB
AMSTERDAM
Voor alle ondernemers!

Rabobank

Voorwoord

Deze Entrepreneurship Update staat in het teken van 'De ondernemer van de toekomst'. Maar wie kan er in de toekomst kijken? Als het al moeilijk is te voorspellen hoe de toekomst er uit ziet, hoe moeilijk is het dan om te bepalen waar ondernemers aan moeten voldoen. Dit mag echter geen belemmering zijn verkenningen te doen om voor ondernemers een beeld te schetsen van die toekomst. Als Rabobank werken we vanuit de ambitie om kansen en groei van het Amsterdamse midden- en kleinbedrijf te bevorderen. Kennis helpt daarbij. Naast onze bancaire financiële dienstverlening zien wij vanuit ons coöperatief gedachtegoed een taak kennis en netwerken te ontsluiten voor onze leden en klanten. Een herkenbare groep daarin is het Amsterdamse midden- en kleinbedrijf. Landelijk beschikken we over sector kennis dat wij publiceren onder de naam Cijfers & Trends. Door middel van Cijfers & Trends stellen wij actuele informatie van 175 branches binnen 10 sectoren beschikbaar.

Als autonome lokale Rabobank gaan we echter verder. We zeggen niet alleen dat we dichtbij en betrokken zijn, maar geven daar ook invulling aan. Een voorbeeld is deze Update die tot stand is gekomen door onze samenwerking met Amsterdam Center for Entrepreneurship (ACE) en MKB-Amsterdam. Sinds 2009 zijn wij partner van ACE en al veel langer zijn wij dat van MKB-Amsterdam. Deze Update is een bundeling van wetenschappelijk onderzoek en analyse verricht door ACE met praktische ervaringen vanuit het MKB. Onderwerpen die aan de orde komen zijn; Het belang van status en ondernemerschap, Uitdagingen en kansen voor de ondernemer van de toekomst en Ondernemersonderwijs. Kortom, onderwerpen waarmee de ondernemer een spiegel wordt voorgehouden en zich een beeld kan vormen van zijn toekomst.

De uitkomsten van de Update zijn gepresenteerd tijdens de traditionele jaarlijkse 'Rabobank MKB Lenteborrel'. Een prachtig podium voor kennis en ondernemerschap, waarbij theorie en praktijk bijeen zijn gebracht. Wij hebben daar graag onze medewerking aan verleend.

Ik wens u veel leesplezier en inspiratie om kansrijk te ondernemen in de toekomst.

Johan Wijnholds
Directeur Rabobank Amsterdam

Inhoud

Inleiding	6
Motivatie	8
Ons onderzoek: wie en wat	10
Status Ondernemer: waar staan we?	13
Wat bepaalt de status van een beroep?	14
Status en de keuze voor ondernemerschap: een 'virtueuze' cirkel	16
Het belang van status en ondernemerschap	18
Uitdagingen en kansen: de ondernemer van de toekomst	20
Referenties	23

Inleiding

Wat betekent Status voor de Ondernemer van de Toekomst?

Van oudsher heeft ondernemerschap, en het stimuleren daarvan, de volle aandacht van maatschappelijke actoren en beleidsmakers. Immers bedrijven kleuren onze samenleving, zorgen voor sociale cohesie en ondernemers zijn motoren achter vooruitgang en innovatie. Dat het belang en de meerwaarde van ondernemerschap niet ter discussie staat, zegt echter weinig over de status van de ondernemer zelf. Want aan die status valt nog wel het een en ander te verbeteren, zo kunt u lezen in deze Entrepreneurship Update.

Deze editie is overigens geschreven in aanloop naar de traditionele Lenteborrel die MKB-Amsterdam en Rabobank Amsterdam jaarlijks organiseren en die ditmaal, op 24 maart 2010, geheel in het teken staat van de Ondernemer van de Toekomst.

Daarom maak ik in deze inleiding graag gebruik van de mogelijkheid om enige verbanden te leggen tussen de status en de toekomst van ondernemers. En ik verklap u alvast dat het onderwijs hierbij een cruciale rol vervult.

Wie namelijk de maatschappelijke positie (lees: status) van ondernemers nader beschouwt, ontwaart een bijzondere tegenstelling. Enerzijds is er dus die grote beleidsaandacht voor ondernemers en hun maatschappelijke meerwaarde, welke alleen maar wordt versterkt door samenhangende crises (financieel, economisch, klimaat, energie en voedsel) die de overgang inluiden naar een nieuwe wereldorde op menselijke maat. Met een prominente rol voor zelfstandig ondernemerschap.

Maar anderzijds is er die relatief lage status of het wat grijze en ouderwetse middenstandsimago gecombineerd met de kwetsbare marktpositie van veel ondernemers in het midden- en kleinbedrijf, die tevens moeite hebben om overeind te blijven in onze complicerende samenleving vol specifieke regels en richtlijnen.

Wie het met mij eens is dat deze impasse doorbroken moet worden, komt al snel terecht bij het onderwijs. Want met goed onderwijs kunnen we de Ondernemer van de Toekomst opleiden. Op middelbaar niveau betekent dit beroepsonderwijs en vakscholing die weerbaar maakt tegen de hoge eisen die onze maatschappij stelt aan de bedrijfsvoering. Op hoog niveau betekent dit het vertalen van - op hogeschool of universiteit opgedane - inzichten en ideeën naar een concreet businessplan voor een onderneming. Dat is de opgave waarvoor we staan om Nederland bedrijvig en gedreven te houden en om onze internationale concurrentiepositie op termijn kunnen versterken.

Maar tegelijkertijd is datzelfde onderwijs het recept voor de ondermaatse status van ondernemers. Want zoals uit het gedane onderzoek blijkt, bepaalt de voor een activiteit of beroep benodigde opleiding –nog meer dan het ermee gerealiseerde inkomen- de status ervan.

Het moge duidelijk zijn. Door in te zetten op voorbereidend en inspirerend ondernemersonderwijs komt het met de toekomstige status van ondernemers vanzelf goed.

Kees Verhoeven,
Directeur MKB-Amsterdam

Motivatie

Het beroep 'ondernemer' is heel oud. Het komt in vele vormen voor (van visboer tot high tech ondernemer) en het is aan verandering onderhevig. Ondernemers hebben te maken met een veranderende en in toenemende mate complexe en volatiele wereld, die kennis- en regel-intensiever wordt. Ook innovatie en het verhogen van arbeidsproductiviteit zullen gezien de demografische ontwikkelingen steeds belangrijker worden. En dat vergt ambitie, competenties en kennis van ondernemers, zeker in tijden van een (helaas nog niet voorbij) economische crisis. De ondernemer van de toekomst is dus een andere dan de ondernemer van het verleden!

Hoe ziet de ondernemer van de toekomst er dan uit? En kunnen we juist die mensen die aan het profiel van de ondernemer van de toekomst voldoen, verleiden om ondernemer te worden (en niet manager bij een groot en oud bedrijf)? En hoe kunnen we de huidige groep ondernemers qua profiel optimaal laten aansluiten bij 'de ondernemer van de toekomst'? In deze Entrepreneurship Update gaan we in op een instrument dat hiervoor goed kan worden ingezet. Het instrument om de ondernemerspopulatie voor te sorteren naar 'de ondernemer van de toekomst' is nog niet eerder besproken. Het nieuwe instrument is de status van het beroep, het aanzien en de prestige van de ondernemer.

In tijden van economische voorspoed, zoals we die nu beleven in Nederland, ondanks de economische crisis, ontlenen personen hun geluk niet alleen aan eten, drinken en een dak boven het hoofd. Immateriële zaken zoals autonomie, zelfverwezenlijking en vrije tijd zijn ook belangrijk. Ook dit soort zaken is voor een belangrijk deel verbonden aan het werk dat iemand doet. Met werken verdien je dus niet alleen je eten, drinken, je andere boodschappen, je huur of je hypotheek.

Een van de immateriële zaken die ook verbonden is met het werk is status. Hierover spreekt men minder. Het is 'not done' om te zeggen dat je een bepaalde activiteit doet omdat je er status aan ontleent. Maar als je bij jezelf nagaat of het in sommige gevallen misschien een belangrijke drijfveer geweest is bij beslissingen, vooral in de professionele sfeer, dan is het eerlijke antwoord waarschijnlijk 'ja'.

Wel of niet die grote belangrijke en zichtbare opdracht doen waar ik eigenlijk geen tijd voor heb en weinig mee ga verdienen? Wat zouden de anderen ervan denken? Het is wel goed voor mijn curriculum. En misschien komt mijn naam nog in de krant. Of spreekt de burgemeester me erop aan.

Onderzoek toont ook aan dat status belangrijk is bij keuzes en beslissingen. Sociale status is het aanzien, de eer, de prestige die iemand verwerft en met zich meedraagt in de sociale groep of de samenleving (*Wikipedia*). De beroemde socioloog Max Weber (1864-1920) introduceerde de term 'status' en hij definieerde beroepen als 'statusgroepen'. Er zijn eigenlijk twee soorten status die samenhangen met een beroep: de status die je binnen een groep hebt en de status die je krijgt door bij een bepaalde groep te horen. Iemand kan als arts veel status hebben door bij een gerenommeerd ziekenhuis te werken. Maar als hij/zij daarbinnen een beginnend arts-in-opleiding is (die middelmatig presteert) staat hij binnen het ziekenhuis onderaan de pikorde.

Deze Entrepreneurship Update gaat over de sociale status van het beroep 'ondernemer', het belang ervan en hoe we status als ondernemers, wetenschappers en beleidsmakers kunnen inzetten ter bevordering van het Nederlandse ondernemingsklimaat en de ondernemer. Want de status van een beroep kan beïnvloed worden en veranderen. Vanaf voor het begin van de gewone jaartelling tot ver in de Middeleeuwen hadden ondernemers een zeer laag aanzien. Winst maken, nauw verbonden met ondernemerschap, werd gezien als diefstal. Men dacht namelijk op basis van het gedachtegoed van Aristoteles dat de economie een 'zero sum game' was; dus dat de winst van de ene per definitie ten koste moest gaan van de inkomsten van iemand anders. Gelukkig is dat beeld veranderd. Ondernemerschap wordt niet meer gezien als diefstal. We bespreken in de rest van deze Update hoe de status van de ondernemer er nu uitziet, waar deze door beïnvloed wordt en welke consequenties status heeft.¹

¹ De basis van het onderzoek is gelegd in de masterscripties van Thomas Hemels en Taco Slagter die ook alle data hebben verzameld. De auteur bedankt Marco van Gelderen en Kees Verhoeven voor hun commentaar op een eerdere versie.

Ons onderzoek: wie en wat

De steekproef

Ons onderzoek naar de sociale status van het ondernemerschap is eind 2007 uitgezet onder Nederlandse studenten in het HBO en op universiteiten die bezig zijn met hun Bachelor of Master. Ze zijn tussen de 18 en 23 jaar oud. De motivatie om juist deze groep te onderzoeken is gebaseerd op een combinatie van drie argumenten die naar voren komen uit eerder veldonderzoek en uit de theorie:

- 1 Ondernemerschap is niet zo populair onder Nederlanders die vaak liever bij een groot en gevestigd bedrijf werken. De wens om ondernemer te worden is in vergelijkbare landen groter (*behalve in België, zie CBS, 2009*). Vooral bij studenten in Nederland is de wens om ondernemer te worden gering vergeleken met studenten in andere landen en met lager opgeleide Nederlanders (*zie B&A, 2007*).
- 2 Ondernemerschap draagt in belangrijke mate bij aan de economie. Starters en ondernemende MKB'ers dragen bij aan economische groei, de ontwikkeling van de werkgelegenheid en arbeidsproductiviteit en aan maatschappelijk relevante innovaties (*ACE, Entrepreneurship Update 3, 2007 en 5, 2009*). Gemiddeld genomen starten en leiden juist de hoger opgeleiden de bedrijven met de grootste economische bijdrage (*ACE, Entrepreneurship Update 4, 2007*). De bedrijven van hoger opgeleiden groeien vaak sneller, zijn innovatiever, blijven langer bestaan en de ondernemer verdient er meer aan. Eigenlijk vormt de groep ondernemende en talentvolle hoger opgeleiden het kleine deel van de ondernemerspopulatie dat als ondernemer meer verdient dan als werknemer – omdat werknemers gemiddeld genomen nog altijd meer verdienen dan ondernemers. In Nederland leeft meer dan 1 op de 10 ondernemers onder de armoedegrens en ruim 40% leeft een marginaal bestaan met een winst van onder de € 20.000,-.
- 3 Zoals ook uit dit onderzoek naar voren zal komen is de status van een beroep vooral afhankelijk van het opleidingsniveau van de mensen die tot de beroepsgroep horen en heeft sociale status een aantrekkelijk vermogen. De status van een beroep verhogen onder hoger opgeleiden heeft dus een direct effect op het aantal mensen dat het beroep kiest, maar ook een indirect effect doordat de status verhoogd kan worden.

Om deze drie redenen is de groep studenten die we onderzoeken een boeiende groep: hierin bevinden zich mogelijk de ondernemers van de toekomst. De onderzochte groep bestaat voor 80% uit universitaire en voor 20% uit HBO studenten uit verschillende kennisinstellingen in de Randstad. Ongeveer een kwart is eerstejaars, de helft is verder in de Bachelor en een kwart is bezig met de Master. De studierichtingen zijn divers: rechten, geneeskunde, sociale wetenschappen, techniek en beta studies, maar economie en bedrijfskunde zijn oververtegenwoordigd met 60%.

De kern van de vragenlijst

De kernvraag van het onderzoek die aan de studenten is voorgelegd (in college- en tentamenzalen en via het internet en voor de gebouwen van universiteiten en hogescholen) is de volgende:

Geef een beoordeling aan de volgende beroepen met betrekking tot 'status', dat wil zeggen welke beroepen hebben in uw ogen een zeer lage status (1) dan wel een zeer hoge status (10)?

Beroep	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Professor rechten										
Politieaan										
Arts										
Postbode										
Actuaris										
Management Consultant										
Advocaat										
Marketing manager										
Architect										
Leraar (middelbare school)										
Journalist										
Elektricien										
Programmeur										
Ondernemer										
Ingenieur										
Kapper										
Makelaar										
Accountant										
Burgemeester										
Rechter										

De vraag en de lijst van beroepen is gebaseerd op internationaal onderzoek naar de sociale status van beroepen (NORC, 1989 en TB SEI index, 1989, zoals beschreven in, bijvoorbeeld, Nakao en Treas, 1994). Op basis van deze vraag meten we op drie manieren de status van het ondernemerschap ten opzichte van andere beroepen: we bekijken de kans dat iemand de ondernemer op de eerste plaats zet, de kans dat de ondernemer in de top 3 staat en we bekijken op welke plaats de ondernemer wordt gerangschikt in de lijst van 20 beroepen.

Andere vragen in de uitgebreide vragenlijst gaan over wat volgens studenten de status van een beroep bepaalt, de ervaringen die studenten hebben met werk en ondernemerschap en studentenverenigingen, hun ouderlijke achtergrond, over het aantal ondernemers in hun omgeving, hun uitgesproken wens om ondernemer te worden ('als je mocht kiezen, wat zou je liever zijn, werknemer of ondernemer?') en de kans waarmee ze daadwerkelijk binnen nu en 10 jaar ondernemer zullen worden, volgens hun eigen inschatting. Conclusies trekken we op basis van statistisch/econometrische analyse van deze gegevens.

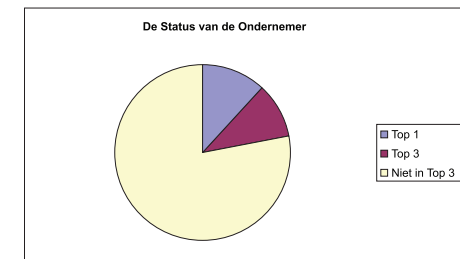
Status Ondernemer: waar staan we?

Hoe zien studenten de sociale status van de ondernemer? Tabel 1 laat zien dat Nederlandse studenten de ondernemer gemiddeld het rapportcijfer 7 geven en dat de ondernemer daarmee de achtste plaats inneemt van de 20. Figuur 1 laat zien dat 12 procent van de studenten aan de ondernemer de hoogste maatschappelijke status toekent en dat de ondernemer bij 22 procent van de studenten in de top 3 belandt.

Of deze uitkomsten hoog of laag zijn weten we niet omdat er eerder onder deze groep geen metingen hebben plaatsgehadt.² Het zou interessant zijn om in 2013 of 2018 nog eens een meting te verrichten zodat we naar de ontwikkelingen kunnen kijken. Er is in elk geval ruimte voor verbetering.

Tabel 1: De Status van de Ondernemer

Rang	Beroep	Statuscijfer
1	Rechter	8.7
2	Arts	8.5
3	Professor Rechten	8.3
4	Advocaat	7.9
5	Burgemeester	7.7
6	Ingenieur	7.6
7	Architect	7.4
8	Ondernemer	7.0
9	Accountant	6.9
10	Marketing manager	6.7
11	Management consultant	6.7
12	Actuaris	6.1
13	Journalist	6.1
14	Makelaar	5.9
15	Leraar (middelbare school)	5.6
16	Programmeur	5.5
17	Politieaan	5.3
18	Electricien	4.4
19	Kapper	3.8
20	Postbode	3.7

² De enige vergelijkbare metingen, ons bekend, zijn geweest in 1989 in de Verenigde Staten (maar niet onder een groep studenten). In de (eerder genoemde) NORC 1989 meting scoorde de ondernemer rang 15 en in de TB SEI Index van hetzelfde jaar rang 14. Maar omdat land, periode en onderzoekspopulatie wezenlijk verschillen zijn hier geen conclusies aan te verbinden.

Wat bepaalt de status van een beroep?

Bijna 100 jaar geleden stelde Max Weber, grondlegger van onderzoek naar status, dat de sociale status van een beroep voornamelijk wordt bepaald door twee zaken: de benodigde opleiding en wat je ermee kan verdienen. Aan onze steekproef van studenten is ook gevraagd wat de status van een beroep bepaalt. Een aantal op de literatuur gebaseerde antwoordcategorieën werd aan hen voorgelegd.

De antwoorden zijn samengevat in tabel 2. Na honderd jaar is Max Weber nog steeds actueel: opleiding is het belangrijkste kenmerk van de maatschappelijke status van een beroep, maar liefst 76% van de studenten vindt dit van belang. En inkomen staat op de derde plaats met bijna 50%. Respect staat er tussenin met 63%. Dit heeft waarschijnlijk het meest te maken met de moraliteit en ethiek verbonden aan een beroep. Publiek/maatschappelijk belang volgt direct onder inkomen met 47%. Dat het publiek/maatschappelijk belang ook zo hoog scoort is interessant. Als studenten denken dat een beroep invloed heeft op de maatschappij kennen ze er een hogere status aan toe.

Tabel 2: Kenmerken van beroepen die de status bepalen

Kenmerk	% dat het kenmerk van belang vindt voor de status van een beroep
Benodigde opleiding/training	76%
Respect	63%
Inkomen	49%
Publiek/maatschappelijk belang	47%
Talent	42%
Macht	32%
Hard werken	32%
Rijke historie van het beroep	15%
Veel vrije tijd	1%
Anders	3%

Niet alle studenten denken hetzelfde over de status van de ondernemer. Opvallend is dat studenten, naarmate ze verder in hun opleiding komen, een lagere status toekennen aan het ondernemerschap. Eerstejaars denken het meest positief over de status van de ondernemer terwijl masterstudenten juist de laagste status aan de ondernemer toekennen.

Verder is iemands 'peer group' zeer relevant voor de status die aan ondernemerschap wordt toegekend. Naarmate iemand meer ondernemers in zijn/haar omgeving van familie, vrienden en bekenden heeft, neemt de waardering van de status van de ondernemer toe (maar dit effect zou ook andersom kunnen zijn). Ook heeft eigen ondernemerservaring een licht positief verband met status.

We concluderen dat de statusbepalende beroepskenmerken van tegenwoordig nog steeds de door Weber aangegeven factoren opleiding en inkomen zijn. Daarnaast spelen respect en publiek/maatschappelijk belang een grote rol. De persoonlijke factoren die van invloed zijn op de statusbeleving van het ondernemerschap zijn vooral de bekendheid met ondernemerschap (door de omgeving en eigen ervaring) en opleiding. Studenten die verder in hun opleiding zijn kennen minder status toe aan de ondernemer dan eerstejaars.

Status en de keuze voor ondernemerschap: een virtueuze cirkel ³

Is status gerelateerd aan de keuze voor het ondernemerschap?

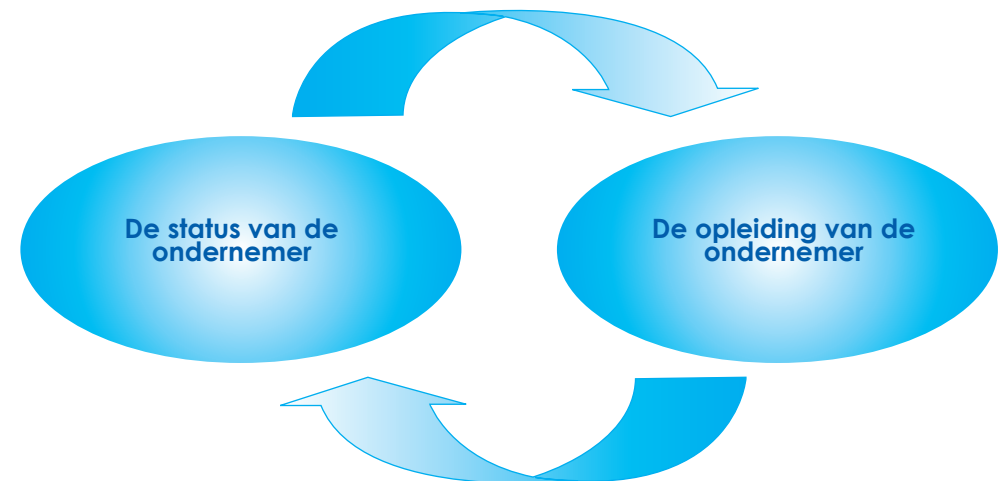
Het antwoord is 'ja' gebaseerd op drie observaties uit ons onderzoek:

- 1 De status die een student aan de ondernemer toekent is positief gecorreleerd met de wens van die student om ondernemer te worden en ook met de waarschijnlijkheid waarmee de student denkt binnen 10 jaar ondernemer te worden.
- 2 Gecorrigeerd voor een veelheid aan andere factoren is de kans dat iemand ondernemer wil worden aanmerkelijk hoger als de gepercipieerde status van het ondernemerschap hoger is. Dit geldt ook voor de ingeschatte kans waarmee iemand daadwerkelijk ondernemer wordt.
- 3 Dezelfde persoonlijke factoren zijn verbonden aan de kans en wens om ondernemer te worden als aan de status die iemand toekent aan ondernemerschap. De sterkste factor is de bekendheid met het ondernemerschap (door ervaring of omgeving).

De aantrekkingskracht van een beroep wordt in belangrijke mate bepaald door de status en dat geldt dus ook voor het ondernemerschap. De status van een beroep is, op zijn beurt, weer nauw verbonden met de benodigde opleiding, het inkomen en het maatschappelijk belang van het beroep. Studenten kennen meer status toe aan het ondernemerschap als ze denken dat daar een hogere opleiding voor nodig is. Dan worden ze eerder ondernemer. En daarmee is de cirkel rond. Als studenten met grotere kans ondernemer worden, dan stijgt het opleidingsniveau van de ondernemer, neemt het gemiddelde inkomen toe en stijgt dus de status. Figuur 2 illustreert dit.

Uiteraard kan een toegenomen status ook een grote aantrekkingskracht hebben op lager opgeleide mensen. Maar omdat ondernemerssucces erg afhankelijk van menselijk kapitaal, verkregen door talent, opleiding en ervaring, en de Darwinistische vuistregel van 'survival of the fittest' zeker geldt in ondernemersland, zullen opleidings- en inkomensniveaus toch stijgen door statusverhoging.

Figuur 2: Een virtueuze cirkel

³ De uitdrukking 'virtueuze cirkel' komt weinig voor in het Nederlands. Meestal spreekt men van een vicieuze cirkel. In het Engels is er een prachtig onderscheid tussen 'virtuous' en 'vicious' circles: a **virtuous circle** or a **vicious circle** is a complex of events that reinforces itself through a feedback loop. A virtuous circle has favorable results, and a vicious circle has detrimental results (Wikipedia).

Het belang van status en ondernemerschap

Status bepaalt de keuze voor het ondernemerschap door hoger opgeleiden dat nog eens versterkt wordt door het positieve feedback mechanisme in de virtueuze cirkel. En is dat belangrijk? Ja, want als de status van het ondernemerschap toeneemt, dan zouden meer high potentials die er nu voor kiezen om een topmanager te worden in een groot bedrijf, kiezen voor het ondernemerschap met de erbij behorende maatschappelijke baten. Men weet ook helemaal niet hoe belangrijk opleiding is voor de prestaties van ondernemers. Hoe meer high potentials voor het ondernemerschap kiezen des te beter zal het gaan met groei en innovatie. Bovendien zijn ondernemers gelukkiger dan werknemers, doordat ze meer autonoom kunnen werken en zo hun talenten, creativiteit, ambitie en opleiding optimaal kunnen inzetten. (Benz en Frey, 2008; Blanchflower en Oswald, 1998). En als ze daarnaast dan ook een hoge status kunnen verbinden aan hun positie dan neemt het plezier in het werk nog meer toe.

Meer status voor het ondernemerschap kan ook andere gunstige effecten hebben. Één van de belangrijkste beperkende factoren voor de groei van bedrijven van ambitieuze en succesvolle ondernemers is dat ze zo moeilijk goed gekwalificeerd personeel kunnen vinden. Dat komt doordat veel hoger opgeleiden liever in een gerenommeerd en groot bedrijf werken. En vast niet alleen vanwege de extra zekerheden die dit oplevert, maar ook omdat werken bij een gerenommeerd bedrijf meer status heeft dan werken bij een MKB bedrijf. Als het ondernemerschap meer status krijgt, zullen ambitieuze ondernemers dus ook gemakkelijker aan personeel kunnen komen. En uit onderzoek blijkt ook weer dat werknemers in ondernemende bedrijven gelukkiger zijn dan werknemers in grote en gevestigde bedrijven. Meer status (hetgeen ook daadwerkelijk leidt tot 'betere' ondernemers) zal ook het vinden van risicodragend kapitaal vergemakkelijken. Informals of VC's zullen immers eerder vertrouwen stellen in een ondernemer, vanwege de toegenomen reputatie van het 'merk' ondernemerschap. Het vinden van risicodragend kapitaal is ook vaak een obstakel voor ondernemers; zeker in Nederland vandaag.

Ook andere zaken kunnen een positieve wending nemen. Ondernemers hebben vaak nadelen bij (openbare) aanbestedingen: ze worden door sommige (grote) marktpartijen minder serieus genomen als opdrachtnemer, als toeleverancier of als klant. Meer sociale status voor het beroep 'ondernemer' kan ook deze belemmeringen verminderen.

Uitdagingen en kansen: de ondernemer van de toekomst

De ondernemer van de toekomst heeft status. Een ondernemer met status is hoog opgeleid (intelligent en ambitieus) en hecht waarde aan ethiek en maatschappelijk verantwoord ondernemen. Dit profiel ondernemers kan bij uitstek waarde toevoegen aan de veranderende maatschappij en de economie. En vaak is die toegevoegde waarde groter dan als dezelfde persoon zou kiezen voor een baan in een groot bedrijf. Het is dus interessant om (nieuwe) manieren te ontdekken en uit te werken waardoor we ervoor zouden kunnen zorgen dat voldoende ambitieuze, getalenteerde en goed opgeleide mensen in de toekomst voor het ondernemerschap zullen kiezen.

Een manier hiervoor is het verbeteren van de status van het ondernemerschap. Onder hoger opgeleiden is de status van het ondernemerschap op dit moment niet zo hoog. En juist deze hoger opgeleiden kunnen door te gaan ondernemen de status van de groep verhogen. Dat is belangrijk want dan kiezen meer goede en ambitieuze mensen voor het ondernemerschap en waarschijnlijk ook voor werken en investeren in ondernemende bedrijven. Daar zouden we economisch van profiteren en dit brengt bovendien het plezier in het werk, gemiddeld, op een hoger pijl. Als de beweging ontstaat dat meer hoger opgeleiden een eigen bedrijf beginnen, en die bedrijven opgestart door hoger opgeleiden meer bijdragen aan de economie en meer inkomen genereren voor de eigenaar ontstaat er een virtueuze cirkel (zie *figuur 2*). Zo werken we dan aan de ondernemer van de toekomst; de ondernemer met een hoge status, gebaseerd op opleiding, respectabiliteit, inkomen en maatschappelijk belang (zie *tabel 2*).

Hoe zorgen we voor een hogere status? Hoe maken we de ondernemer van de toekomst? Dat gaat in elk geval niet van vandaag op morgen. Het vereist eigenlijk een professionele marketing strategie om het 'merk' neer te zetten waar verschillende partijen gezamenlijk aan kunnen bijdragen. Grote bedrijven hebben de middelen om hun bedrijven individueel op de kaart te zetten, MKB bedrijven en ondernemende ZZP'ers hebben dat meestal niet. Er moet een alliantie worden gesloten om het gehele ondernemerschap te 'branden'. Ik ga hier kort in op wat kennisinstellingen en de ondernemers zelf in deze kunnen betekenen.⁴

⁴ Ook de rijksoverheid kan een grote bijdrage leveren door het belastingstelsel en de wet- en regelgeving zodanig in te richten, dat mensen met veel arbeidsmarktpotentieel en ambitie liever gaan ondernemen dan in loondienst gaan.

Onderwijs: leid de ondernemer van de toekomst op

In het onderwijs kunnen we ondernemerschap veel beter op de kaart zetten. Op dit moment komen leerlingen en studenten niet zo vaak op het idee om ondernemer te worden of voor een ondernemend bedrijf te gaan werken. Ze weten ook niet, zo blijkt uit onderzoek, dat je vaak meer hebt aan je onderwijs als ondernemer dan als werknemer. Dat onderwijs er wel degelijk voor zorgt dat je beter gaat ondernemen, ook al gaat het over andere onderwerpen. Juist ondernemers hebben een uitstekende opleiding nodig, zeker in de toekomst.

De eisen van de complexer wordende samenleving worden steeds hoger. De benodigde kennis en competenties voor ondernemers in de kennis-economie nemen toe. Innovatie en verbetering van arbeidsproductiviteit worden steeds belangrijker en vereisen goed opgeleide ondernemers. De concurrentie wordt –zeker met meer ambitieuze, goed voorbereide ondernemers– groter. Ook de wet- en regelgeving en de eisen die gesteld worden aan transparantie en compliance worden alleen maar groter. De ondernemer moet daarom naast vakkennis en ondernemende vaardigheden ook algemene maatschappelijke vaardigheden hebben en voldoende afweten van vele specialistische randthema's die hem of haar raken, zoals juridische zaken, wet- en regelgeving, aanbesteden, uitbesteden, subsidie-aanvragen, financiering, duurzaamheid, fiscaliteit en governance, om er maar een paar te noemen.

Studenten en leerlingen weten nu vaak nog niet precies wat ondernemen is. En ze vinden het ook niet zo 'cool'. Dat laatste heeft met status te maken. Door in het onderwijs praktijkgericht, uitdagend en innovatief ondernemerschap onderwijs aan te bieden kunnen we dat veranderen. Met rolmodellen voor de klas. Die studenten ervan overtuigen dat ondernemerschap iets zeer respectabels is of kan zijn (*factor 2 in tabel 2*). Dat ondernemerschap iets is waarvoor je kan worden opgeleid (als je zekere ondernemende attitudes en talenten bezit). In het onderwijs zullen we leerlingen en studenten er dus van moeten overtuigen dat opleiding bijdraagt aan betere prestaties als ondernemer. Niet alleen in termen van inkomens- en vermogensverwerving (*factor 3 in tabel 2*) maar ook in termen van de bijdrage aan economische groei, innovatie en maatschappelijke verbeteringen (*factor 4 in tabel 2*).

Het is belangrijk om in het onderwijs ook aandacht te besteden aan de maatschappelijke bijdrage van de nieuwe ondernemer, hoe die tot stand komt en wat de randvoorwaarden hiervoor zijn.

Het belang van ethisch (*factor 2 in tabel 2*) en maatschappelijk verantwoord ondernemen (*factor 4 in tabel 2*) moeten een plaats krijgen in de onderwijsprogramma's. De ondernemer is iemand die waarde creëert voor de maatschappij. Onethisch gedrag en winstbejag zonder maatschappelijke bijdrage worden dan niet gezien als echt ondernemerschap.

Door in het onderwijs ondernemerschap bekend te maken en de sociaal-maatschappelijke bijdrage van verantwoord ondernemerschap te benadrukken zal ondernemerschap een hogere status krijgen. Ook door te benadrukken dat we juist de high potentials nodig hebben als ondernemer van de toekomst zal de status toenemen. En goed ondernemerschap onderwijs kan ook lager opgeleiden helpen de complicerende samenleving te overwinnen en zo toch succesvol te worden als ondernemer. Door de hogere status van meer succesvol en verantwoord ondernemerschap zullen weer meer (hoger opgeleide) high potentials kiezen voor het ondernemerschap. De virtueuze cirkel is rond.

Ondernemers zelf: creëer die toekomst

Maar ook de ondernemer zelf kan heel veel doen aan 'branding' van het beroep, en zo aan het creëren van het beeld van de ondernemer van de toekomst. Een positiever beeld zorgt waarschijnlijk ook dat de ondernemer gemakkelijker aan personeel, kapitaal, klanten en toeleveranciers komt.

We moeten ervoor zorgen dat de publieke opinie meer aandacht besteedt aan de positieve uitkomsten van het ondernemerschap, aan het publiek/maatschappelijke nut. Maar ook aan de ethiek en de moraliteit van ondernemers die enorm belangrijk zijn. Dat zijn de factoren die respect afdwingen, wat belangrijk is voor de sociale status van de ondernemer. Nu gaat veel aandacht uit naar de ZZP'er bij de voedselbank en de ondernemer vanuit een werkloosheidsuitkering (UWV). Goed ondernemerschap heeft een positieve maatschappelijke bijdrage en dat uitdragen leidt ook weer tot meer status. Bovendien geeft ondernemerschap veel voldoening aan de ondernemer zelf.

Ondernemers kunnen via branche- en ondernemersverenigingen en netwerken uitdragen dat ze er trots op zijn om bij de club te horen. Laten ze het –als rolmodellen- voor de klas gaan vertellen bij opleidingen van alle niveaus. Laten brancheverenigingen hier zelf ook nog meer mee aan de slag gaan. Misschien is een positief imago en daardoor een populatie van meer productieve en sociaal-maatschappelijk verantwoordelijke ondernemers belangrijker op zijn tijd dan goedkoper parkeren, een bredere snelweg of een beter bereikbare binnenstad. Want goede ondernemers hebben we hard nodig, ook in de toekomst.

Referenties

ACE Amsterdam Center for Entrepreneurship, 2006, *Entrepreneurship Update 2, "Goed belonen loont"*

ACE Amsterdam Center for Entrepreneurship, 2007, *Entrepreneurship Update 3, "De economische voordelen van ondernemerschap"*

ACE, 2007, *Entrepreneurship Update 4, "Onderwijs en Ondernemerschap in Nederland"*

ACE, 2009, *Entrepreneurship Update 5, A. Van Stel, 'Hoe beïnvloedt ondernemerschap economische groei?'*

ACE, 2009, *Entrepreneurship Update 7, "Waarom groeien sommige bedrijven sneller dan andere?"* B&A Groep, 2008, 'Onderwijs en ondernemerschap, nulmeting 2007' Benz, M. and B. Frey (2008), *Being independent is a great thing: Subjective evaluations of self-employment and hierarchy, Economica 75(298), 362-383.* Blanchflower, D. and A. Oswald (1998), *What makes an entrepreneur?, Journal of Labor Economics 16, 26-60*

Centraal Bureau voor de Statistiek, 2009, *"Het Nederlandse Ondernemingsklimaat in Cijfers 2009"*

Nakao, K. and J. Treas (1994) *Updating occupational prestige and socioeconomic scores: how the new measures measure up Sociological Methodology 24 1-72*

Amsterdam Center for Entrepreneurship
ACE

Amsterdam Center for Entrepreneurship

Roetersstraat 11, kamer E 2.28 • 1018 WB Amsterdam
T 020 525 4110 • I www.ace-amsterdam.org

Rabobank Amsterdam

Amstelplein 8 • 1096 BC Amsterdam
T 020 777 8290 • I www.rabobank.nl/amsterdam

MKB-Amsterdam

De Ruyterkade 5 • 1013 AA Amsterdam
T 020 - 448 67 20 • I www.mkb-amsterdam.nl

